

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (אוקטובר 2017)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

חודש אוקטובר בא בסימן ציון של שני אירועים עיקריים: 100 שנים להצהרת בלפור ו-50 שנה ל"החזרה שטחי ארץ ישראל". לאירועים הללו נמצא הקשר שנוצל על ידי שחקנים פוליטיים לשם קידום רעיונותיהם ומאבקים. עוד הדהד בתקשורת (בעיקר זו המקומית)¹ ההד מאירועי ציון 120 שנה לקונגרס הציוני בבאזל מחודשי אוגוסט-ספטמבר, והניסיון לקשרו למטרות פוליטיות ואף למאמצי שיווק. במקרה האחרון דובר על פרסומו התיירותי של חבל אלזס שבצרפת – הקרוב לבאזל שבשוויץ.² בנוסף, המשיך המחזה "הרצל אמר!" לעניין את התקשורת, דבר שלווה בפרסומת של היצירה בפורומים השונים.

במכתב למערכת של "הארץ" העבירה תמר חכם מעומר ביקורת על אהוד ברק על השתתפותו בטקס "50 שנה לחזרתנו לשטחי ארץ ישראל". המכתב קרא לאיחוד של כלל הפלגים בקשת הפוליטית (כולל אלו הלא ציוניים כלל) לשם כינון ממשלת האחדות. אחרי הקמת בית יהודי בארץ ישראל כבר אין צורך בציונות במתכונת שהמפלגות מפרשות ויש לאמץ את רוח חזונו של הרצל: סוציאליזם, ליברליזם ושוויון זכויות לכלל תושבי הארץ.³

ב"הארץ" הופיעה כתבה חריפה של דימיטרי שומסקי בה על רקע ציון 120 שנה לקונגרס בבאזל וערכים ציוניים הנאורים שהציג, יצא המחבר נגד "הקולוניאליזם הישראלי". בכתבתו גייס המחבר את הרצל לצדו. כמו שהרצל יצא נגד הדמות של יהודי גלותי – כך כנראה היה יוצא נגד הדמות שמגלמת את הישראלי כיום - "האיש הימין המתנחל - גזעני".⁴

בגלובס מגזין הופיעה סקירה על אודות "הרצלמאניה" – חזרתו ובגדול של הרצל לתרבות הישראלית. לאחר פירוט של אספנים, במאים ותסריטאים שעסקו בדמותו לאחרונה ובעבר ובהשראתו שקדו על ספרים וסרטים,

¹ "חוגגים עם ראש הממשלה וממשיכים לאמירת סליחות". *חדשות חיפה והצפון* (9.1.2017), עמ' 39.

² בלייד, מאיר. "מושכים בחבל". *מעריב – המגזין* (19.10.2017), עמ' 14-15.

³ חכם, תמר. "מכתבים למערכת הארץ. מה בדיוק חוגגים?". *הארץ* (1.10.2017), עמ' 11.

⁴ שומסקי, דימיטרי. "מאושל ישראלי". *הארץ* (16.10.2017), עמ' 13.

הופיעה התייחסות מקיפה למחזה "הרצל אמר!" – ההצגה של תיאטרון גשר, שעלתה עוד באוגוסט. לקומדיה המוזיקלית הזו המציגה את הרצל באופן מקורי ביותר שויך כינוי "אוונגרדית"⁵.

על הקהילה של יהודי וונצואלה ושורשיה סיפרה כתבתו של אביעד מורנו ב"הארץ". הופיע תיאור מעללים של יהודי מרוקו, שדווקא בחרו להגר לא לכיוון ישראל, אך חונכו לציונות בבית הספר "הרצל ביאליק" בקראקאס – המוסד ששמו הצביע על נטיותיו הפוליטיות-תרבותיות.⁶

בהקשר לציון 100 שנה להצהרת בלפור הופיעו מספר כתבות על אודות המסמך ומחברו, כולל פרטים מחיי הפוליטיים והאישיים. תיאור של האיש בתור "האימפריאליסט הציוני", חשף את דמותו בתור אחד מעמודי התווך של האימפריה הבריטית, שקודם כל דאג לשגשוגה, אם כי לא היה כל כך מוצלח ובתור איש מאמין ראה בהבטחת הבית היהודי תועלות רבות.⁷ כתבה אחרת הדגישה דווקא את האידיאליזם של בלפור, שגם לא סייע לו בחיים הפוליטיים, אך הוביל לכתיבת ההצהרה הגורלית, שתכניה פורטו בכתבתו של דרור אידר.⁸

תיאור תרומתם של "נוצרים ציונים" לכינון מדינת ישראל מאת כותב נוצרי הזכירה את הציונים נושאי הצלב מהעבר ומהווה הוביע אמונה בכך שתמיכת הנוצרים בישראל תמשיך, ולא משנה איזה אידיאולוגיה או צידוק עומדים מאחורי התמיכה הזו.⁹ דעה יותר פסימית אם כי עדיין מעוררת תקווה הופיעה בכתבתו של הכותב מסידני – רב שפרש לגמלאות. לטענתו, נוצרים אנטי-ישראליים ופרו-פלסטיניים גם תופסים נטבח משמעותי ואסור לזלזל בכוחם, ולא רק בנושא של עיוות עיקרון התמיכה בעם ישראל, שסיפרו לו פירוש תיאולוגי אחר.¹⁰

כתבתו של ארנון סגל סקרה את הרקע ההיסטורי של הצהרת בלפור, והצביעה בין היתר על חלון ההזדמנויות הגורלי שבו בדרגים הגבוהים של בריטניה הועמדו איוונגלים שתמכו בהקמת הבית היהודי בארץ ישראל (וביניהם לורד בלפור). עוד ציטט המחבר מספר אנשי אקדמיה שהעבירו ביקורת על המאמצים של דה-לגיטימציה של ההצהרה – המסמך שעוד לפני החלטת האו"ם הבטיח ליהודים חזקה בכל ארץ ישראל.¹¹

⁵ קוטלר הדרי, צאלה. "חווה לכל החיים". גלובס – מגזין (4.10.2017), עמ' 31-34.

⁶ מורנו, אביעד. "ונצואלה, ארץ אבותיו של סבי המרוקאי". הארץ (4.10.2017), עמ' 4.

⁷ דורפן, רונן. "האימפריאליסט הציוני". ישראל היום! – השבוע (27.10.2017), עמ' 14.

⁸ אידר, דרור. "זה האידיאל המפעם ביי, ישראל היום!" – השבוע (27.10.2017), עמ' 12-13.

⁹ Kavon, Eli. "Christian Zionism and the Balfour Declaration". *The Jerusalem Post* (22.10.2017), p. 13.

¹⁰ Apple, Raymond. "Balfour lineup has disintegrated". *The Jerusalem Post* (29.10.2017), pp. 12-13.

¹¹ סגל, ארנון. "היום שבו הותרה השבועה: מאה שנה להצהרת בלפור". עולם קטן (27.10.2017), עמ' 6-7.